

27.2.2020

VEGAANIPERHEEN LAPSEN OIKEUS RUOKAILUUN VARHAISKASVATUKSESSA, PERUSOPETUKSESSA JA TOISEN ASTEEN OPINNOISSA

Maksuttoman, täysipainoisen aterian tarjoaminen kaikille varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen oppilaitosten opiskelijoille on laissa asetettu velvoite.^{1 2 3}

Suomi ylpeilee aiheestakin kaikilla näillä opetuksen asteilla järjestetystä laadukkaasta ruokailusta. Esimerkiksi perusopetuksessa kouluruokailulle on asetettu monia tavoitteita ja merkityksiä:

“Kouluruokailun tehtävänä on oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen, opiskelukyvyn sekä ruokaosaamisen tukeminen. Opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä täysipainoinen maksuton ateria. Ateria nautitaan tarkoituksenmukaisesti järjestettynä ja ohjattuna ruokailuna. Kouluruokailun järjestämisessä otetaan huomioon ruokailun terveydellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys. Ruokailuhetkillä on tärkeä virkistystehtävä ja niillä edistetään kestävää elämäntapaa, kulttuurista osaamista sekä ruoka- ja tapakasvatuksen tavoitteita. Oikea-aikainen ja kiireetön ruokailu sekä mahdolliset välipalat varmistavat jaksamisen koulupäivän aikana. Viihtyisä ruokailuhetki lisää hyvinvointia koko kouluuyhteisössä.”

⁴

Vegaaniliitto on huolissaan jäseniltään saamistaan tiedoista, joiden mukaan useissa kunnissa Suomessa lapsille ei ole tarjottu vakaumuksen mukaista ruokavaliota, mikä tekee perheiden tilanteesta vaikean.

Erityisruokavalioiden tarjoamisesta ei ole säädetty laissa, eikä siihen oteta suoraan kantaa Opetushallituksen ohjeessa. Valtion ravitsemusneuvottelukunnan laatimissa ruokailusuosituksissa todetaan, että terveydellisistä syistä noudatettava erityisruokavalio lapsille turvataan, mikä onkin tärkeää. Eettisiin tai uskonnollisiin syihin liittyvät tarpeet ruokavaliion suhteen jätetään kuitenkin kuntien tai opetuksen järjestäjän oman harkinnan varaan silloin, kun ne *“poikkeavat merkittävästi suomalaisesta valtaväestön ruokailutottumuksia noudattavasta*

¹ Perusopetuslaki 46§

² Varhaiskasvatuslaki 11§

³ Laki ammatillisesta koulutuksesta 100§

⁴ Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014

27.2.2020

*ruokavaliosta”.*⁵

Kuinka merkittävästi vegaaniruokavalio poikkeaa suomalaisesta ruokavaliosta tai suositeltavasta tulevaisuuden ruokavaliosta, on oman pohdintansa aihe. Kasvispainotteisen ravitsemuksen lisääminen on terveydellisistä ja ympäristösyistä suositeltavaa joka tapauksessa⁶, eikä nykyään ole vaikea löytää sopivaa reseptiikkaa tai monipuolisia raaka-aineita. Vegaaniruoan valmistaminen olisi siis täysin mahdollista mille tahansa ruokapalvelulle. Kustannuksiltaan erityisruokavaliot voivat tulla perusruokavaliota kalliimmaksi, mutta niin kauan kuin tarvitsijoita on vähän⁷, tämä ei kuntatalouden kannalta ole merkittävä ero, ja jos tarve kasvaa, isompien valmistuserien myötä myös kustannuksia voidaan laskea. Tähän päästään myös, jos kaikille tarjolla oleva kasvisruoka valmistetaan pääsääntöisesti vegaanisena.

Jos kunta tai opetuksen järjestäjä kuitenkin kokee vegaaniruoan tarjoamisen kaikille sitä haluaville vaikeaksi, on syytä muistuttaa, että asiaa tiedustelevan perheen kannalta tilanne voi olla vieläkin vaikeampi.

Vegaaniruokavaliota kohtaan tunnetaan nykyään kiinnostusta ympäristö- tai terveydellisistä syistä, mutta tällöin ei ole kysymys eettisestä vakaumuksesta, ja tällaisille perheille myös lakto-ovovegetaarinen ruokavalio tai kala-kasvisruokavalio voi olla vaihtoehto.

Veganismi ei kuitenkaan ole vain ruokavalio, vaan osalle sitä noudattavista on kyse enemmästä. Ruokavalio on heille yksi tärkeimmistä keinoista toteuttaa syvällistä eettistä vakaumusta, jonka mukaan eläinten käyttäminen ihmisten hyödyksi ravintona, viihteenä jne on väärin.

Veganismi onkin vakaumus, jota suojataan Euroopan ihmisoikeussopimuksessa⁸ ja sen myötä myös suomalaisessa lainsäädännössä:

Ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen,

⁵ Syödään ja opitaan yhdessä, kouluruokailusuositus, Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2017

⁶ Terveyttä ruoasta, suomalaiset ravitsemussuositukset, Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2014

⁷ Kyseessä ei ole suuri joukko. Esimerkiksi Helsingissä tarjotaan vegaaniruoka n 100 päiväkotilapselle 22 000:sta, ja 140 oppilaalle/opiskelijalle 40 000:sta Helsingin Palvelukeskuksen mukaan.

⁸ Guide on Article 9 of the European convention on Human Rights (I / B / 17), European Court of Human Rights, 2019 mainitsee veganismin sellaisena vakaumuksena, jota artikla 9 suojaa.

27.2.2020

*mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.*⁹

Vegaaniliiton mielestä on perusteltua kysyä, meneekö kunnan oikeus linjata erityisruokavalioista itsenäisesti yli tämän periaatteen, kun kyseessä on päiväkot-, koulu- tai opiskelijaruokailun kaltainen lähes välttämättömäksi katsottu, merkittävä oikeus.

Vegaaniliitolla on tiedossa lapsia, joiden oikeus varhaiskasvatukseen on jäänyt toteutumatta, koska perheen asuinpaikkakunnalla on kieltäytytty tarjoamasta lapselle ruokaa päivähoidossa, ja näin käytännössä painostettu vakaumuksen vastaiseen ruokavalioon. Lapsi on jäänyt kotihoitoon tästä syystä. Toisaalla lukioikäinen lapsi on nauttinut koulupäivän aikaisena aterianaan toistuvasti vain keitetyjä perunoita tai näkkileipää ja porkkanaraastetta, koska hänelle ei ole tarjottu sovellettua ateriaa.

Vielä enemmän on tiedossa perheitä, joiden lapset ovat todellisuudessa saaneet vegaaniruokavalion, vaikka kunnan tai opetuksen järjestäjän linjauksen mukaan se ei ole tarjolla. Yksittäisen keittiön tai ruokapalvelun henkilökunta on ymmärtänyt sen, mitä lainsäätäjät, Opetushallitus tai Valtion ravitsemusneuvottelukunta ei.

Nimittäin, että olisi hienoa tarjota vegaaniruokaa muillekin kuin sitä aatteellisista syistä noudattaville, koska se on yleensä terveellinen, ilmastoviisas ja eettisesti hyvä valinta. Tämän voi kuitenkin jättää tulevaisuuden tavoitteeksi. Mutta suomalaisissa päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa on juuri tällä hetkellä joukko ihmisiä, joille mikään muu ei ole vaihtoehto, ja jotakin heidänkin on syötävä.

Vegaaniliitto ry Suvilahdenkatu 4, Helsinki / info@vegaaniliitto.fi / oikeusasiat@vegaaniliitto.fi

⁹ Yhdenvertaisuuslaki, 8 §